

Opleiding klassenleraar klas 7 op de vrijeschool (vo)

Studiegids

BVS-schooladvies

Vondellaan 50

3521 GH Utrecht

030-2819656

admin@bvs-schooladvies.nl

www.bvs-schooladvies.nl

Inhoud

Inleiding	3
Algemene informatie	4
Doelgroep	4
Resultaat	4
Data en aanmelden	4
Werkwijze van de opleiding	5
De studiedagen gedurende het jaar	5
Afsluiting van de studie:	5
Literatuurlijst	9
Eindafsluiting en presentatie	11
Studielast	11
E-learning	11
Aanwezigheid en afmelden	11
Studiecoördinator en docenten	11
Locatie	11

Inleiding

BVS–schooladvies biedt de Opleiding klassenleraar klas 7 op de vrijeschool (vo) aan, die de mogelijkheid geeft om je gedegen te verdiepen in de visie en achtergrond van het vrijeschoolonderwijs toegespitst op het mentoraat en de te geven periodes in klas 7. De opleiding heeft een sterke praktische component waarbij de docent zich verbindt met de achtergronden van de school en deze vertaalt naar periodeontwerp en de inrichting van het mentoraat.

NB. Wil je je na deze opleiding vrijeschoolpedagogie verder verdiepen in de achtergronden van de vrijeschool, dan kun je de Post–HBO vrijeschoolonderwijs voortgezet onderwijs volgen, die Hogeschool Leiden verzorgt. Bij voldoende aanmeldingen zal het ook mogelijk zijn om deze opleiding te vervolgen met de opleiding leraar klas 8 op de vrijeschool (vo).

Algemene informatie

Het vrijeschoolonderwijs is een werkgebied van de antroposofie en heeft de zich ontwikkelende mens als uitgangspunt. Drie menskundige principes zijn daarbij essentieel:

1. Het onderwijs sluit aan bij de ontwikkeling van het kind
2. Leerstof wordt gezien als ontwikkelingsstof
3. De mens wordt als geheel van lichaam, ziel en geest beschouwd

Doelgroep

Deze éénjarige opleiding vrijeschoolpedagogie voor klassenleraren van klas 7 (vo) richt zich specifiek op reeds bevoegde docenten in het voortgezet onderwijs.

Resultaat

- Je hebt kennis van de reikwijdte van de antroposofische menskunde;
- Je pedagogisch handelen vanuit de vrijeschoolpedagogie is vergroot;
- Je hebt je didactische vaardigheden vergroot door vrijeschoolprincipes toe te passen;
- Je hebt een aantal periodes voorbereid en hierop gereflecteerd;
- Je hebt handvatten gekregen om het mentoraat van klas 7 in te richten.

Je ontvangt een certificaat indien je 80% aanwezig was en je opdrachten hebt voldaan.

Data en aanmelden

De data van de cursusdagen zijn te vinden op onze website. Klik op de link of scan de QR code.

<https://www.bvs-schooladvies.nl/product/opleiding-klassenleraar-klas-7-op-de-vrijeschool/>

Werkwijze van de opleiding

De studiedagen gedurende het jaar

- De opleiding bestaat uit acht studiedagen. Tijdens deze dagen wordt kennis gemaakt met de belangrijkste uitgangspunten van het vrijeschoolonderwijs. We brengen de menskundige achtergronden tijdens de bijeenkomsten in verband met de praktische vormgeving van het klassenleraarschap in klas 7. Dit betreft zowel het ontwerpen van 7^e klas periodes als het inrichten van het mentoraat.
- Ter voorbereiding van elke bijeenkomst is er een leesopdracht (zie literatuurlijst).
- Opdrachten en beoordelingscriteria die bij deze opleiding horen, zijn terug te vinden in de e-learning omgeving van BVS-schooladvies. Daar dienen opdrachten ook ingeleverd te worden en is de feedback op de opdrachten terug te vinden. Gedurende de opleiding dienen drie formatieve opdrachten gemaakt te worden (zie hieronder).
- Elke docent heeft een kritische vriend met wie hij de opdrachten en de voortgang van de opleiding bespreekt.
- De bijeenkomsten zelf hebben een praktisch karakter. Naast verschillende verwerkingsvormen die de verbinding tussen achtergronden en de werkpraktijk leggen, is er ook ruimte om samen aan formatieve opdrachten te werken en overleg te hebben met je kritische vriend.

De drie formatieve opdrachten:

- Opdracht 1: Lever drie keer een bijdrage aan de bijeenkomsten en reflecteer hierop:
 - a. Schrijf een column over de vrijeschool.
 - b. Verzorg een kunstzinnige of bewegingsactiviteit met de groep (ca. 15 min).
 - c. Bereid een werkvorm voor om de literatuur te bespreken en verwerken (ca. 30 min.)

Een indeling voor de uitvoering van opdracht 1a, b en c wordt op de eerste opleidingsdag gemaakt.

- Opdracht 2: Doe een lesbezoek bij je kritische vriend en ontvang je kritische vriend voor een lesbezoek. Geef elkaar feedback over een vooraf gestelde leervraag en op basis van de kijkwijzer die ontwikkeld is voor visitaties op vrijescholen (vo). Maak een verslag over de ontvangen feedback in relatie tot je leervraag.
- Opdracht 3: Verzorg een eindpresentatie van 10 minuten waarbij je...
 - a. je loopbaan als vrijeschoolleraar beschrijft
 - b. je reflecteert op wat je geleerd hebt gedurende de opleidingsperiode
 - c. je een kunstzinnig element toevoegt (muziek; toneel; beeldende kunst)
 - d. je een toekomstbeeld schetst van jou als leraar over vijf jaar.

NB. Elke opdracht wordt ingeleverd met feedback van de kritische vriend.

Afsluiting van de studie:

- Je ontvangt feedback op de opdrachten

- Je geeft een eindpresentatie voor de groep en genodigden uit de school.
- Je ontvangt een certificaat indien je 80% aanwezig was en je opdrachten hebt voldaan.

Programma

Bijeenkomst 1	
<p>Introductiebijeenkomst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Introductie vrijeschool: <ul style="list-style-type: none"> ○ Impuls en historische context ○ Uitgangspunten en kenmerken ○ De drie doeldomeinen van Biesta in relatie tot vrijeschoolonderwijs. • Introductie de 7^e klas: <ul style="list-style-type: none"> ○ Leeftijdsmfasen: de zevende klasser ○ Het jaarverloop: periodes en activiteiten ○ De zevende klas als gemeenschap: sociale vaardigheden, goede gewoonten, ritme ○ Het mentoraat • De structuur van de opleiding, verwachtingen en eisen. 	<p>Opdrachten vooraf</p> <p>Lezen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De school als vrijplaats (Biesta) gratis download – hele artikel • In het midden de mens. De bronnen van goed onderwijs (Steiner, 2021) – blz 48–81 • Ontwikkelingsfasen van het kind (Lievegoed, 2003) – hele boek <p>Doornemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spelwaaijer (BVS-schooladvies, 2022) • Zinvol bewegen – werkmap (BVS-schooladvies, 2017)
Bijeenkomst 2	
<p>Periodeontwerp, Nederlands, verhalen vertellen</p> <p>1) Inhoudelijk thema: Periodeonderwijs en -ontwerp:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat is periodeonderwijs? • Ontwerpprocessen (waarnemen–verbinden–verwerken–eigenen–ofenen–toepassen–scheppen...) • Doelen bij een periode (ontwikkelingsdoelen en andere doelen in het periodeonderwijs) • Opbouw van de lessen (ademing, dag–nacht, denken–voelen–willen, werkvormen, enz) • Differentiatie (volgens temperamenten, planeettypes, leerstijlen, enz) • Vormen van verwerking en beoordeling (periodeschrift, manieren van verwerking en afronding, feedback, reflectie/ 	<p>Opdrachten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bewegingsopmaat: twee deelnemers 2. Columns 3. Neem lesvoorbereidingen en schriften mee van twee periodes (plus hoe je deze beoordeeld hebt) 4. Planning collegiaal lesbezoek in de periode a.d.h.v. de kijkwijzer (Visitaties vo) plus evaluatiegesprek <p>Literatuurverwerking:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Kompas voor Vrijeschoolonderwijs van nu (Ruhaak e.a., 2025) – H6 en H8 • Visitatiekader • Feedback in de klas (Vanhoof & Speltinckx, 2021) – H3 en H4. • Vanaf welke planeet geef jij les? (Passenier e.a., 2026)

<p>portfolio, formatieve cultuur, getuigschrift)</p> <p>2) Periodeinhoud en voorbereiding: Periode Nederlands: Verhalen.</p> <p>3) Vaardigheid: Verhalen vertellen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Opvoedkunst – Het Hart van de Vrijeschool (Steiner, 2020)
Bijeenkomst 3	
<p>Gedschiedenis, dilemma's in de vrijeschoolbeweging, mentoraat</p> <p>1) Periodeinhoud en voorbereiding: Geschiedenis</p> <p>2) Inhoudelijk thema: Dilemma's in de vrijeschool</p> <p>3) Vaardigheid: Het mentoruur vormgeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het mentoraat/ rol mentor Wat doe je in het mentoruur? De klas als gemeenschap Werken aan goede gewoontes Werken aan sociaal-emotionele vaardigheden Werken aan leren-leren Het klassengesprek Individuele leerlinggesprekjes Passend en inclusief onderwijs Hoe voelt iedereen zich thuis in de klas? 	<p>Opdrachten:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kunstzinnig werken: twee deelnemers Columns Beluisteren podcast: Een serie gesprekken #25 Christoph Wiechert (Hubeek, 2022) <p>Literatuurverwerking:</p> <ul style="list-style-type: none"> Steiner Waldorf Pedagogy in schools. A critical introduction (Rawson, 2021) – vertaling deel 1 Globalization of Waldorf education: An Ethnographic Case Study from the Philippines. (Van Schie, 2025) – H4 Grenzen verleggen; geschiedenis in de zevende klas. (Seelen, 2004) – kopie via docent
Bijeenkomst 4	
<p>Waarnemen, fenomenologie, natuurwetenschappen</p> <p>1) Inhoudelijk thema: Waarneming van leerlingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Drie- en vierledig mensbeeld Blikrichting van de temperamenten Blikrichting van de planeettypes De kinderbepreking Oefenen met het vierledig model van Wieghert. <p>2) Vaardigheid:</p>	<p>Opdrachten:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bewegingsopmaat: twee deelnemers Columns Neem het leerplan van je school mee en de vakwerkplannen van na, schei, bio. <p>Literatuurverwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> Het raadsel doorgronden (Wieghert 2012) Het Kompas voor Vrijeschoolonderwijs van nu (Ruhaak e.a., 2025) – H12-15

<p>Fenomenologisch waarnemen</p> <p>3) Periodeinhoud en voorbereiding: Scheikunde en natuurkunde</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De vlieger met de sleutel; natuurkunde in de zevende klas (Seelen, 2004) – kopie via docent • In vuur en vlam; scheikunde in de zevende klas (Seelen, 2005) – kopie via docent
<p>Bijeenkomst 5</p>	
<p>Kunst en kunstzinnig lesgeven, sterrenkunde, bordtekenen</p> <p>1) Inhoudelijk thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat is kunstzinnig lesgeven? • Hoe speelt kunst en kunstzinnigheid een rol in vrijeschoolonderwijs • Kunstzinnige verwerking van periodeonderwijs • Kunstvakken in de middenbouw (klas 7 en klas 8). • Visitatiekader VO en lesontwerp <p>2) Periodeinhoud en voorbereiding: Sterrenkunde</p> <p>3) Vaardigheid: Bordtekenen</p>	<p>Opdrachten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunstzinnig werken: twee deelnemers <p>Literatuurverwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kleur, vorm en lijn (Van Meurs, 2025) – Klas 7 en klas 8 • Het Kompas voor Vrijeschoolonderwijs van nu (Ruhaak e.a., 2025) – H7 • In het midden de mens. De bronnen van goed onderwijs (Steiner, 2021) – blz 83-104
<p>Bijeenkomst 6</p>	
<p>Wilsontwikkeling, wiskunde, gespreksvoering</p> <p>1) Inhoudelijk thema: Wilsontwikkeling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het bouwwerk van de Waldorfpedagogie, uitgangspunten en inrichting vrijeschoolonderwijs • Het wekken van de wil • Bewegend leren • Het zingen van een lied in de klas, klappen en ritmes • formatief handelen. <p>2) Periodeinhoud en voorbereiding: Wiskunde: Algebra en meetkunde</p>	<p>Opdrachten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bewegingsopmaat: twee deelnemers • Columns <p>Literatuurverwerking:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het bouwwerk van de Waldorfpedagogie (Wember, 2018) – deel II (p.57-101) • Een goede les (Werkhoven e.a., 2017) – hele boek • Ouderbetrokkenheid en constructieve communicatie – 1 (Pameijer, 2018) • Een wiskundig Amerika; De positieve en negatieve getallen in de zevende klas (Seelen, 2003) – kopie via docent

<p>3) Vaardigheid: Gespreksvoering (t.a.v. ouders), ouderavonden en ouderbetrokkenheid</p> <p>En verder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terugblik en werkvorm rondom collegiaal lesbezoek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pythagoras gemeten; Meetkunde in de zevende klas (Seelen, 2005)
Bijeenkomst 7	
<p>Puberteit (fysieke en mentale ontwikkeling van 7^e klassers), biologie, vitaliteit</p> <p>1. Inhoudelijk thema: Puberteit en vitaliteit.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Puberteit • Hoe ga je om met pubers? • De klas als spiegel • Hoe blijf je vitaal voor de klas? <p>2. Periodeinhoud en voorbereiding: Biologie: voedingsleer en veldwerk</p> <p>3. Vaardigheid: Zingen met je klas.</p> <p>En verder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiding presentaties laatste bijeenkomst. 	<p>Opdrachten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunstzinnig werken: twee deelnemers • Presentaties visie op onderwijs en op vrijeschoolleraarschap <p>Literatuurverwerking:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Puberteit; de smalle weg naar innerlijke vrijheid (Meijs, J., 1996) • Het zesvoudige pad (Van Dam, 1996)
Bijeenkomst 8	
<p>Afronding en presentaties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vooruitblik klas 8 (leeftijdswijzigingen) • Presentaties • Evaluatie en afronding opleiding 	<p>Opdrachten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presentaties visie op onderwijs en op vrijeschoolleraarschap

Programmawijzigingen voorbehouden.

Literatuurlijst

Onderstaande werken gebruiken we tijdens de opleiding. We raden aan om deze aan te schaffen.

- Biesta, G. *De school als vrijplaats*, [gratis download](#) (hele artikel)
- [BVS-schooladvies \(2022\), *Spelwaaier*. Uitgeverij Mercurius](#)
- [BVS-schooladvies \(2017\), *Zinvol bewegen*. BVS-schooladvies](#)
- Dam, J. van, (1996), *Het zesvoudige pad*. Christofoor

- Lievegoed, B. (2003), *Ontwikkelingsfasen van het kind*. Christoffor (hele boek)
- Meijs, J. (1996), *Puberteit; de smalle weg naar innerlijke vrijheid*. Christoffor
- Meurs, Paul van (2025) [Kleur, vorm en lijn](#). (Klas 7 en klas 8)
- Pameijer, N. (2018), [Ouderbetrokkenheid en constructieve communicatie - 1](#), [Ouderbetrokkenheid en constructieve communicatie 2](#). Wij-leren.nl. Geraadpleegd op 1 april 2026 (artikelen)
- Passenier, H., Pijnaken, E. & Brosky, J. (2026), *Vanaf welke planeet geef jij les? Zeven Perspectieven op lesontwerp*. Utrecht: BVS-schooladvies.
- Rawson, M. (2021), *Steiner Waldorf Pedagogy in schools. A critical introduction*. Routledge. [NL-vertaling deel 1 via vereniging van vrijescholen](#) Geraadpleegd op 1 april 2026
- Ruhaak, M., Van Gelder-Sikkel, M. & Gielen, N. (2025), *Het Kompas voor Vrijeschoolonderwijs van nu*. Zeist: Christoffor. (H6-8, 12-15)
- Schie, T.J. van (2026). *Globalization of Waldorf education; An Ethnographic Case Study from the Philippines*. Leiden: Universiteit Leiden [link naar universiteitsrepositorium](#) Geraadpleegd op 1 april 2026 (H4)
- Steiner, R. (2021). *In het midden de mens. De bronnen van goed onderwijs*. [Apeldoorn: Steiner Vertalingen](#) (blz 48-81, 83-104)
- Steiner, R. (2020). *Opvoedkunst - Het Hart van de Vrijeschool*. Apeldoorn: [Steiner Vertalingen](#).
- Vanhoof, S. & Speltincx, G. (2021), *Feedback in de klas*. Lannoo Campus (H3 en H4)
- Wember, V. (2018), *Het bouwwerk van de Waldorfpedagogie*. Pentagon (Deel II, vanaf p. 57 t/m 101)
- Werkhoven, M. van & Van Dijck, K. (2017), *Een goede les*. Coutinho (Hele boek)
- Hubeek, J.J. (2022), [Een serie gesprekken #25: Christoph Wiechert Wieghert - deel 2](#) [Podcast]. Geraadpleegd op 1 april 2026
- Wieghert, C. (2012) *Het raadsel doorgronden*, Cichorei Amsterdam

Een aantal van bovenstaande werken zijn waarschijnlijk aanwezig op de school waar je werkt. In dat geval is aanschaf uiteraard niet altijd nodig.

Aanvullend kopieert de docent enkele werken voor de deelnemers. Dit geldt in ieder geval voor de volgende bronnen:

- Seelen, M. (2004), *Grenzen verleggen; geschiedenis in de zevende klas*. Driebergen: Publicaties Vereniging van Vrijescholen.
- Seelen, M. (2003), *Een wiskundig Amerika; De positieve en negatieve getallen in de zevende klas*. Driebergen: Publicaties Vereniging van Vrijescholen.
- Seelen, M. (2005), *Pythagoras gemeten; Meetkunde in de zevende klas*. Driebergen: Publicaties Vereniging van Vrijescholen.
- Seelen, M. (2004), *De vlieger met de sleutel; natuurkunde in de zevende klas*. Driebergen: Publicaties Vereniging van Vrijescholen.
- Seelen, M. (2005), *In vuur en vlam; scheikunde in de zevende klas*. Driebergen: Publicaties Vereniging van Vrijescholen.

Bij de sommige opdrachten vragen we bovendien om aanvullende literatuur te lezen.

Eindafsluiting en presentatie

Aan het eind van de opleiding wordt een beoordeling gemaakt. In de beoordeling wordt het volgende meegenomen:

- je aanwezigheid tijdens de studiedagen (minimaal 80%),
- de formatieve opdrachten,
- de eindpresentatie.

Je bent geslaagd en ontvangt een certificaat als aan alle onderdelen naar behoren voldaan is.

Studielast

De studielast, uitgedrukt in studiebelastingsuren, betreft voor de hele opleiding 190 uren:

- Contacturen: 56 uur
- Formatieve opdrachten 24 uur
- Zelfstudie: 30 uur
- Studielasturen totaal: 110

E-learning

BVS-schooladvies heeft een eigen e-learningomgeving. Hier deelt de hoofddocent voorafgaand aan een opleidingsdag het programma en achteraf de PowerPoint. Op de e-learning omgeving lever je ook de formatieve opdrachten in en vind je de feedback van docenten op deze opdrachten. Op de eerste opleidingsdag delen we een instructie van de e-learning-omgeving.

Aanwezigheid en afmelden

Je wordt geacht minimaal 80% per leerjaar aanwezig te zijn. Afmelden graag vooraf bij de studietoördinator en teamleider/schoolleider.

Studietoördinator en docenten

Studietoördinator is tevens de hoofddocent en begeleidt het gehele studieproces, geeft leiding aan de overige docenten en is voorzitter in het docentenoverleg:

Hans Passenier, h,passenier@bvs-schooladvies.nl, 06-52 00 39 75.

Docenten

Thijs Jan van Schie

Louwra van der Valk

Gastdocenten

Locatie

BVS-schooladvies